

УДК 320

Панчук В. – ст. гр. РП - 31

Тернопільський державний університет імені Івана Пулюя

МІСЦЕ І РОЛЬ БЕНДЕРСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ П.ОРЛИКА В РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ ХVІІІ СТ.

Науковий керівник: асистент Стухляк М.П.

Конституція 1710 р. - визначний український народнополітичний документ, у якому знайшли яскраве відображення тогочасні ідеали української нації. Автори Конституції, П. Орлик та козацька старшина, прагнули окреслити модель такого суспільства, яке вмістило б головні здобутки нації.

Складається Конституція із вступу (преамбули) та статей, що об'єднані у 16 розділів. У вступній частині схематично викладено "Історію Війська Запорозького і всього руського народу", яка сягає часів заснування попередниці Гетьманщини - Київської Русі, а також пояснюються причини, чого Україна розриває з Московщиною і переходить під шведську протекцію. Основний пункт Конституції - проголошення незалежності України від Польщі та Москви. Другим пунктом було закріплення принципів діяльності органів державної влади, скликання Генеральної ради тричі на рік. Конституція також закріплювала панівне становище православ'я у майбутній державі і безпосереднє підпорядкування київської митрополії константинопільському патріарху, підтверджувала традиційний союз з Кримським ханством, передбачала непорушність території та скасовувала утримання компанійських та сердюцьких полків, що фінансувалися самим Гетьманом. Приділялась увага також становищу міщан, посполитих та козаків - "людей убогих", точно визначаючи різного роду податки та звільнення від них. Конституція обмежувала права гетьмана на користь старшинської аристократії і точно встановлювала, якими прибутками може користуватися гетьман, владу якого обмежував Козацький парламент, роблячи з України конституційну державу. Вона, можна сказати, була перемогою старшинської аристократії над гетьманським абсолютизмом. Ця конституція, в якій було поєднано інтереси гетьманату, старшини як провідної верстви України, та Запоріжжя, як військової сили, "була в той же час маніфестом державної волі української нації перед цілим культурним світом, була вікоповним пам'ятником української державнополітичної думки", - так охарактеризував Бендерську Конституцію О. Оглоблин.

Важливою особливістю, що відрізняла її від звичайних гетьманських статей і робила подібною до пізніх європейських конституцій, було те, що вона укладалася не між гетьманом і монархом - протектором української держави, а між гетьманом та козацтвом, яке виступало від імені всього українського народу. Проте слово "конституція", що вжите у назві, ще не мало такого значення, як сьогодні, а, отже, є помилкою вважати цей документ конституцією у сучасному розумінні.

Конституція Пилипа Орлика містила багато цікавих і прогресивних ідей, була на рівні кращих досягнень тогочасної юридичної думки. Вона значно випереджає свій час, а також свідчить про глибоко демократичні засади Пилипа Орлика.

Реальної сили Конституція так і не набула, а тому лишилася в історії як оригінальна правова пам'ятка і, найголовніше, як один із перших конституційних актів в історії Європи, який обґрунтовує можливість існування парламентарної демократичної республіки.